

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการทำธุรกิจรถยนต์ใช้แล้ว : ศึกษากรณี การซื้อขายและการให้เช่าซื้อ¹

กิตติมาศ ฉันทนาวัฒน์²

ปัจจุบันรถยนต์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในสังคม เนื่องจากรถยนต์เป็นสิ่งที่ใช้อำนวยความสะดวกสำหรับการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และยังเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ รถยนต์จึงได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่ผู้บริโภคที่สรรหามาเพื่อใช้งาน โดยทั่วไปรถยนต์เป็นสินค้าที่มีราคาสูงมาก ทำให้ผู้บริโภคจำนวนไม่น้อยที่ต้องการมีกำลังไม่เพียงพอที่จะซื้อรถยนต์ใหม่ได้ การซื้อรถยนต์ที่ผ่านการใช้งานมาก่อนจึงถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ได้รับความนิยมมาก เพราะมีราคาที่ต่ำกว่ารถยนต์ใหม่หลายเท่าตัว อีกทั้งยังมีรุ่น ยี่ห้อ และสภาพของรถยนต์ที่หลากหลายให้เลือกซื้อได้ตามความเหมาะสมในการใช้งาน เมื่อรถยนต์ใช้แล้วเป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ผู้ประกอบธุรกิจทั้งหลายจึงหันมาสนใจประกอบธุรกิจรถยนต์ใช้แล้ว หรือที่เรียกกันว่า “ธุรกิจเดินถ่อมมือสอง” ส่งผลให้ปัจจุบันมีธุรกิจเกี่ยวกับการซื้อขายและเช่าซื้อรถยนต์ใช้แล้วเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยรถยนต์ใช้แล้วถือเป็นรถยนต์ที่ผ่านการใช้ ดังนั้นจึงเป็นการซื้อขายตามสภาพที่ผู้ซื้อและผู้ขายมีหน้าที่ต้องตรวจสอบเช็คสภาพของรถยนต์ใช้แล้ว แต่เนื่องจากรถยนต์ประกอบด้วยส่วนประกอบหลายส่วน และใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง ทำให้ตรวจเช็คความเสียหายของรถยนต์ใช้แล้วทำได้ยาก เพราะต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และบางครั้งความเสียหายก็ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า จนกว่าจะได้มีการนำออกไปใช้งานจริง

แม้ปัจจุบันได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการซื้อขายและเช่าซื้อรถยนต์ใช้แล้วไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมวด 3 เอกเทศสัญญา ที่ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ซื้อผู้ขาย หรือผู้เช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อไว้อย่างชัดเจน และยังมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ใช้บังคับอยู่ก็ตาม แต่ปัญหาเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากรถยนต์ใช้แล้วก็ยังคงเป็นหนึ่งในสามอันดับปัญหาที่ถูกร้องเรียนมายังสำนักผู้บริโภคมากที่สุด³ จนกระทั่งคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้ตระหนักถึงปัญหาที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย จึงได้

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการทำธุรกิจรถยนต์ใช้แล้ว : ศึกษากรณี การซื้อขายและการให้เช่าซื้อ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และรองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจขายรถยนต์ใช้แล้วเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2562 และผู้ประกอบการธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์ใช้แล้ว ต้องใช้สัญญาตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2561 เช่นกัน เพื่อเป็นแนวทางในการควบคุมธุรกิจซื้อขายรถยนต์ใช้แล้วให้มีความชัดเจนมากขึ้น และต้องการให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น

ทั้งนี้ จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำธุรกิจรถยนต์ใช้แล้ว ในกรณีการซื้อขายและการให้เช่าซื้อ ยังพบประเด็นปัญหาหลายประการที่ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ขายในเรื่องความชำรุดบกพร่อง ซึ่งถือเป็นปัญหาที่พบมากที่สุดในการทำธุรกิจซื้อขายรถยนต์ใช้แล้ว เนื่องจากว่ารถยนต์เป็นสินค้าที่มีส่วนประกอบหลาย ๆ ส่วนมาประกอบกัน จึงทำให้รถยนต์มีโอกาสที่จะเกิดความชำรุดบกพร่องได้ง่าย และหากเป็นรถยนต์ที่ผ่านการใช้งานมาก่อนย่อมมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาความชำรุดบกพร่องมากกว่ารถยนต์ที่ยังไม่ผ่านการใช้งานมาก่อน โดยความชำรุดบกพร่องอาจเกิดจากการประสบอุบัติเหตุ จนทำให้ส่วนประกอบหรืออุปกรณ์ของรถยนต์เกิดความเสียหาย หรือเกิดจากอุปกรณ์ของอะไหล่ที่ผ่านการใช้งานมาเป็นเวลานาน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องไว้ กล่าวคือ กรณีการทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ใช้แล้ว ตามมาตรา 472 กำหนดให้ผู้ขายมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง เมื่อรถยนต์ใช้แล้วไม่สามารถนำมาใช้งานได้ตามปกติ หรือไม่สามารถนำมาใช้งานได้ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ซึ่งถือเป็นบทบังคับตามกฎหมายที่ผู้ขายต้องรับผิดชอบแม้จะไม่ได้ระบุไว้ในสัญญา แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขายไว้ 2 กรณี กล่าวคือ มาตรา 473 ข้อยกเว้นโดยผลของกฎหมาย ที่กำหนดให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะรู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน และมาตรา 483 ข้อยกเว้นจากข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ส่วนกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ใช้แล้ว เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อประกอบไปด้วย สัญญาเช่าทรัพย์สินและค้ำประกันว่าจะขาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กฎหมายลักษณะเช่าทรัพย์สิน มาตรา 549 ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติเรื่องซื้อขายมาใช้บังคับโดยอนุโลม ผู้ให้เช่าซื้อจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ขาย ในเรื่องความรับผิดชอบความชำรุดบกพร่องมาใช้บังคับกับเรื่องเช่าซื้อโดยอนุโลมด้วย

ในส่วนของกฎหมายที่ให้คุ้มครองแก่ผู้บริโภคในการทำสัญญาซื้อขาย และเช่าซื้อรถยนต์ใช้แล้ว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฉบับ โดยเมื่อทำการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม

พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องของความชำรุดบกพร่องในมาตรา 6 โดยห้ามไม่ให้สัญญาที่ผู้บริโภคทำกับผู้ประกอบธุรกิจมีข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในเรื่องความชำรุด เว้นแต่ผู้บริโภคจะรับรู้ถึงความชำรุดบกพร่องแล้วในขณะที่ทำสัญญา ซึ่งจะมีผลให้ข้อตกลงเช่นว่านั้นเป็นโมฆะไป ซึ่งถือเป็นข้อตกลงยกเว้นความรับผิดระหว่างคู่สัญญา แต่ไม่มีผลถึงข้อยกเว้นตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 473 ตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จึงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์ใช้แล้ว นำเอาข้อยกเว้นโดยผลของกฎหมายมาใช้เพื่อปฏิเสธความรับผิดของตน โดยอ้างว่าตนได้ให้ผู้ซื้อและผู้ให้เช่าซื้อทำการตรวจสอบรถยนต์ก่อนทำสัญญาแล้ว ผู้ซื้อจึงมีโอกาที่จะตรวจตรารถยนต์ใช้แล้วจนเห็นสภาพความชำรุดบกพร่อง หรืออย่างน้อยที่สุดก็พึงจะควรได้เห็น ซึ่งผู้ซื้อจึงรับภาระความชำรุดบกพร่องเอง ตามหลักที่ว่า “ผู้ซื้อพึงระวัง” หรือ “Caveat Emptor” หรือ “Let the Buyer Beware”

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562) ได้มีการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา โดยปัจจุบันคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้กำหนดให้ธุรกิจขายรถยนต์ใช้แล้ว และให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจควบคุมสัญญา ซึ่งเป็นการบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายรถยนต์ใช้แล้วต้องใช้สัญญาตามที่กำหนดไว้แต่อย่างใดก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดในประกาศทั้งสองฉบับ กลับไม่ได้กำหนดมาตรการใดเพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องของความชำรุดบกพร่อง และไม่ได้กล่าวถึงความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจเมื่อรถยนต์ใช้แล้วที่ผู้บริโภคได้รับมานั้นเกิดความชำรุดบกพร่องแต่อย่างใด

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายของผู้บริโภค ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดหลักในการเรียกร้องค่าเสียหายไว้ 2 กรณี กล่าวคือ ค่าเสียหายที่เกิดจากมูลสัญญากรณีหนึ่ง และค่าเสียหายที่เกิดจากมูลละเมิดอีกกรณีหนึ่ง ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายของผู้บริโภคนั้น ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาปัญหาในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทั้งสองกรณี พบว่ามีปัญหาดังนี้

กรณีปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายของผู้บริโภคจากมูลสัญญา เนื่องจากสัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าซื้อถือเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง ที่ได้กำหนดให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจึงต่างมีสิทธิและหน้าที่ระหว่างกัน หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตาม คู่สัญญาอีกฝ่ายย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ปฏิบัติตามสัญญาได้ ด้วยการ行使สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย หรือสิทธิบอกเลิกสัญญา เป็นต้น ซึ่งในการ行使สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายนั้นโดยทั่วไปฝ่ายที่ได้รับความเสียหายมักจะใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ศาลเป็นผู้กำหนดค่าเสียหายและบังคับเอาจากคู่สัญญาอีกฝ่าย แต่ในการ行使สิทธิทางศาลนั้นมีข้อเสียบางประการ คือ ในการดำเนินการเพื่อฟ้องร้องคดีนั้นก่อให้เกิดความยุ่งยาก และใช้

ระยะเวลายาวนานกว่าศาลจะพิจารณาพิพากษาคดี อีกทั้งยังมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก จึงทำให้กรณีที่ผู้บริโภคเป็นฝ่ายที่ได้รับความเสียหายไม่ได้รับการเยียวยาภายในระยะเวลาที่สมควร

เมื่อผู้ศึกษาได้พิจารณาประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจขายรถยนต์ใช้แล้วเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ.2562 พบว่าในข้อ 4(5) ได้กำหนดให้สิทธิผู้บริโภคบอกเลิกสัญญาได้โดยแจ้งหนังสือบอกเลิกสัญญาไปยังผู้ประกอบการธุรกิจ หากเป็นกรณี 4 กรณี ตามที่กำหนดไว้คือ ผู้ประกอบการธุรกิจทำการปรับเปลี่ยนราคารถยนต์สูงขึ้นจากที่ตกลงกันไว้ ผู้ประกอบการธุรกิจไม่ส่งมอบรถยนต์ให้กับผู้บริโภคภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้ประกอบการธุรกิจส่งมอบรถยนต์ที่ไม่ถูกต้องตามที่ตกลงกัน หรือผู้ประกอบการไม่สามารถจดทะเบียนให้เป็นชื่อผู้บริโภคได้ ทั้งนี้เมื่อผู้ประกอบการธุรกิจได้รับหนังสือบอกเลิกสัญญาจะต้องคืนเงินให้แก่ผู้บริโภคภายใน 15 วันนับแต่ได้รับหนังสือ จะเห็นได้ว่าการที่ประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดไว้เช่นนั้น ก็เพื่อต้องการให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองผู้บริโภคด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม แต่การกำหนดเพียงให้สิทธิในการบอกเลิกสัญญาเพียงอย่างเดียวไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาจะทำให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องกลับสู่ฐานะเดิม ซึ่งหากผู้บริโภคยังมีความประสงค์ที่จะได้รับรถยนต์ตามสัญญาต่อไป เพียงแต่ต้องการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการธุรกิจเท่านั้น ก็จะต้องกลับไปใช้สิทธิฟ้องร้องคดีต่อศาลเช่นเดิม ดังนั้นผู้บริโภคควรจะได้รับสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการธุรกิจเช่นเดียวกับสิทธิในการบอกเลิกสัญญา กล่าวคือ หากมีกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 กรณีข้างต้นที่สามารถใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ผู้บริโภคก็มีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายได้เช่นกัน

นอกจากนี้ หากพิจารณาตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2561 นั้น ไม่ได้มีกำหนดถึงสิทธิที่จะให้ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาอย่างเช่นประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจขายรถยนต์ใช้แล้วเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2562 ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งไม่ได้กำหนดถึงสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้เช่าซื้อแม้จะไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์ในขณะที่ทำสัญญาเช่าซื้อก็ตาม แต่ก็ควรที่จะได้รับความคุ้มครองในสิทธิดังกล่าวด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้เช่าซื้อที่เป็นผู้บริโภคอย่างสูงสุด

กรณีปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายของผู้บริโภคจากมูลละเมิด ในการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายมูลละเมิดนั้น ในคดีทั่วไปศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจกำหนดจำนวนค่าเสียหายที่ผู้บริโภคควรจะได้รับ โดยพิจารณาตามความสมควรแก่พฤติการณ์และความเลวร้ายแห่งการทำละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 แต่หากเป็นคดีเกี่ยวกับผู้บริโภคและผู้ประกอบการธุรกิจก็ต้องนำพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาใช้ในการดำเนินคดีคุ้มครองผู้บริโภคด้วย โดยมาตรา

42 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages in Torts) เพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริง เนื่องจากผู้ประกอบธุรกิจจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเดือดร้อนเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายของผู้บริโภค หรือไม่รับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจที่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน แต่ศาลมักจะไม่ได้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่ผู้บริโภคมากนัก ด้วยเหตุที่ว่าปัจจุบันยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายที่ชัดเจน และศาลยังยึดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายที่แท้จริงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งศาลยังถูกจำกัดอำนาจห้ามไม่ให้พิพากษาเกินคำขอ จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ศาลไม่ใช้อำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่ผู้บริโภค

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้บริโภค เนื่องจากรถยนต์ใช้แล้วเป็นรถยนต์ที่ผ่านการใช้งานมาก่อน ผู้ซื้อและผู้เช่าซื้อจึงมีหน้าที่ต้องตรวจสอบเช็คว่ารถยนต์ใช้แล้วคันดังกล่าวมีสามารถใช้งานได้ตามปกติหรือไม่ ซึ่งในการตรวจสอบเช็คสภาพรถยนต์นั้นจะต้องใช้ความรู้เฉพาะด้านในการตรวจสอบ เพราะความเสียหายบางประการไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า หรืออุปกรณ์และอะไหล่ที่ใช้เฉพาะรถยนต์เท่านั้นที่ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาจึงจะทราบถึงความเสียหายได้ จึงส่งผลกระทบต่อผลภายหลังการที่ผู้บริโภคผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อรถยนต์ไปแล้ว แต่ไม่สามารถนำรถยนต์ออกใช้งานได้ตามปกติหรือรถยนต์มีปัญหาทำให้ผู้บริโภคต้องเสียค่าซ่อมแซมในราคาที่สูงมาก ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความคุ้มครองจากหน่วยงานของรัฐอย่างเพียงพอ ในการตรวจสอบสภาพรถยนต์ใช้แล้วก่อนที่ผู้ประกอบธุรกิจจะทำสัญญากับผู้บริโภค

โดยประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ศึกษาตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 17 ที่กำหนดให้การโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์เพื่อเปลี่ยนแปลงเจ้าของรถยนต์นั้น ผู้โอนและผู้รับโอนมีหน้าที่ต้องไปทำการโอนทะเบียนรถยนต์ใช้แล้วต่อนายทะเบียนภายใน 15 วันนับตั้งแต่วันโอน ซึ่งในขั้นตอนการจดทะเบียนรถยนต์ตามระเบียบกรมการขนส่งทางบกกว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนและภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้ รถยนต์ทุกคันที่จะทำการโอนทะเบียนรถยนต์จะต้องนำรถยนต์เข้าตรวจสอบก่อน โดยนายทะเบียนจะเป็นผู้ทำการตรวจสอบเลขตัวถัง เลขเครื่องยนต์ และสีของรถยนต์ว่าถูกต้องตรงตามที่ระบุไว้ในสมุดทะเบียนหรือไม่เท่านั้น ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพียงขั้นพื้นฐานไม่ได้ตรวจสอบไปถึง สภาพของเครื่องยนต์ของรถ ระบบเบรก ระบบไฟ หรือชิ้นส่วนอะไหล่ที่เป็นส่วนประกอบของรถยนต์ใช้แล้วแต่อย่างใด แตกต่างจากการจดทะเบียนรถยนต์ และการต่อภาษีรถยนต์ที่บังคับให้นำรถยนต์ตรวจสอบสภาพก่อน ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการตรวจที่ซับซ้อนมากกว่าการตรวจสอบรถยนต์เพื่อโอนทะเบียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตรวจสอบรถยนต์ก่อนทำการโอนทะเบียนนั้น ไม่สามารถตรวจสอบเช็คถึงความเสียหายของรถยนต์ได้ จึงไม่สามารถเยียวยาสู้ผู้บริโภคที่ต้องแบกรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการซื้อหรือเช่าซื้อรถยนต์ใช้แล้วได้ อีกทั้งปัจจุบันคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้กำหนดให้การซื้อขายรถยนต์ใช้

แล้ว และสัญญาเช่าซื้อรถยนต์เป็นสัญญาที่ต้องทำการควบคุม แต่กลับไม่ได้กำหนดมาตรการในการตรวจสอบสภาพรถยนต์ไว้เป็นสาระสำคัญของสัญญาแต่อย่างใด ทำให้ผู้บริโภคต้องแบกรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการซื้อขายและเช่าซื้อรถยนต์ไปแล้ว โดยผู้บริโภคบางรายต้องไปแจ้งบริษัทเอกชนเพื่อให้มาทำการตรวจรถยนต์ใช้แล้วแทน ซึ่งเป็นการผลักภาระให้แก่ผู้บริโภคที่ต้องออกค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ทั้งที่ตนเองก็มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าผู้ประกอบการอย่างมาก

ประเด็นปัญหาที่สี่ ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการลงโทษต่อผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์ใช้แล้ว โดยมาตรการลงโทษทางกฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการที่ไม่ใช้สัญญาตามที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด หรือไม่จัดทำตามที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดต้องรับโทษ ซึ่งเป็นโทษทางอาญาที่เป็นโทษจำคุกและโทษปรับตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2562 หากพิจารณาถึงอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้นั้น จะพบว่าอัตราโทษปรับจำนวนไม่มาก และโทษจำคุกก็ไม่สามารถเอาผิดกับผู้ประกอบการที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลได้จริง อีกทั้งหากได้พิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภค ก็ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถดำเนินการเปรียบเทียบปรับได้ และเมื่อเสียค่าปรับแล้วก็ทำให้คดีอาญาลดลงไปในระดับหนึ่ง ดังนั้นผู้ประกอบการหลายรายจึงไม่เกรงกลัวในโทษทางอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน หรือบางรายยินยอมที่เสียค่าปรับเป็นจำนวนเงินเพียงเล็กน้อยเพื่อที่ตนจะได้กระทำความผิดต่อไป ซึ่งเป็นผลให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง และยังคงถูกผู้ประกอบการเอารัดเอาเปรียบเช่นเดิม ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการป้องปรามการผู้ประกอบการ

นอกจากนี้ การนำมาตรการทางปกครองมากำหนดให้เป็นบทลงโทษแก่ผู้ประกอบการในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค จะทำให้กฎหมายที่ใช้บังคับมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการกำหนดโทษทางปกครองสามารถกำหนดได้สามารถทำได้โดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ทำให้ออกคำสั่งลงผู้ประกอบการที่กระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว ไม่ต้องเสียเวลาสอบสวน และการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล และทำให้ผู้ประกอบการเกิดความเกรงกลัวในการกระทำความผิดมากขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการทำธุรกิจรถยนต์ใช้แล้ว ในกรณีการซื้อขายและการให้เช่าซื้อ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ขายในเรื่องความชำรุดบกพร่อง ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะว่า กำหนดให้มีข้อตกลงในเรื่องการรับประกันรถยนต์มือสองไว้อย่างชัดเจนในประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจขายรถยนต์ใช้แล้วเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2562 และในประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2561 ว่าผู้ประกอบการจะให้การรับประกันความรับผิดชอบแบบจำกัดความรับผิด (Limited warranty) โดยมีข้อความว่า

“ให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องในระยะเวลาใดๆที่กำหนดไว้ ตามเงื่อนไขการรับประกันความเสียหายและผู้ประกอบธุรกิจต้องแก้ไขความชำรุดบกพร่องภายในระยะเวลาตามสมควร นับแต่ผู้บริโภคดีแจ้งให้ทราบถึงความชำรุดบกพร่อง หากไม่แก้ไขให้ผู้บริโภคมีสืบทาดำเนินการแก้ไขเอง โดยผู้ประกอบธุรกิจการออกค่าใช้จ่าย”

2 ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายของผู้บริโภค ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

2.1 แก้ไขเพิ่มเติมข้อสัญญาในตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจขายรถยนต์ใช้แล้วเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2562 ข้อ 4(5) โดยให้สิทธิผู้บริโภคเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจได้เท่าที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจริง เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองเพิ่มขึ้นแม้จะไม่ได้บอกเลิกสัญญาก็ตาม

2.2 แก้ไขเพิ่มเติมข้อสัญญาในประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2561 โดยกำหนดให้สิทธิผู้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาและสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้ในกรณีที่ส่งมอบรถยนต์ที่ไม่ถูกต้องตามที่ตกลงกัน และไม่สามารถจดทะเบียนให้เป็นชื่อผู้บริโภคได้ ซึ่งกำหนดระยะเวลาให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการภายใน 15 วันนับผู้ประกอบธุรกิจได้รับหนังสือจากผู้บริโภค

2.3 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณค่าเสียหายค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages in Torts) ให้มีความชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลนำมาใช้เพื่อกำหนดลงโทษผู้ประกอบธุรกิจ

3 ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้บริโภค ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มีหน่วยงานของกรมขนส่ง หรือหน่วยงานเอกชนที่ได้รับการรับรองจากกรมขนส่ง ให้ทำหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบเช็คสภาพของรถยนต์ใช้แล้ว ตามรายละเอียดที่กรมขนส่งได้กำหนดไว้ เช่น ตรวจสอบเลขตัวรถ เลขเครื่องยนต์ ชนิดของรถ ระบบเครื่องระบับเสียงและไอเสีย สภาพรถ แตรรถ สีของรถ สภาพตัวถังและโครงรถ คอมไฟร์ด ระบบเครื่องปัดน้ำฝน กระजरรถยนต์ ศูนย์ล้อ ล้อและยาง ช่วงล่างของรถ การบังคับเลี้ยวและพวงมาลัย เป็นต้น

4 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการลงโทษต่อผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์ใช้แล้ว ผู้ศึกษาเสนอให้มีข้อเสนอแนะคือ

4.1 เพิ่มโทษปรับทางอาญาให้สูงเพิ่มขึ้นเพื่อให้สัมพันธ์กับความเสียหาย และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์ใช้แล้ว โดยพิจารณาจากขนาดของธุรกิจ เช่น หากธุรกิจมีขนาดใหญ่ ก็ควรที่จะได้รับโทษมากกว่าธุรกิจที่มีขนาดเล็ก และควรเพิ่มโทษแก่ผู้ประกอบธุรกิจที่กระทำความผิดซ้ำซากให้ต้องรับโทษหนักขึ้น

4.2 เพิ่มเติมมาตรการลงโทษทางปกครองในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ด้วยการบัญญัติเพิ่มเติมหมวดการลงโทษทางปกครอง โดยให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้มีอำนาจออกคำสั่งลงโทษทางปกครองได้ เช่น ภาคทัณฑ์ ดำเนินคดีโดยเปิดเผยต่อสาธารณชน จำกัดการประกอบกิจการ เป็นต้น และให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจลงโทษปรับทางปกครองได้เช่นกัน

4.3 เพิ่มมาตรการลงโทษทางปกครองในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค โดยการกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ต้องใช้สัญญาตามที่ประกาศที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด หากผู้ประกอบธุรกิจเพิกเฉยไม่ใช้ข้อสัญญาที่กำหนด หรือใช้ข้อสัญญาแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ผู้ประกอบธุรกิจจะไม่สามารถนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลได้

เอกสารอ้างอิง

- สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 1,2 และ3 ชื่อ ขาย แลกเปลี่ยน ให้. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2560.
- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. **หลักและทฤษฎีตามกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2561.
- ดลฤทัย สาลีอ่อน. “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในการซื้อขายรถยนต์ใช้แล้ว.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2556.
- กรมขนส่งทางบก. **การโอนกรรมสิทธิ์รถ**[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://www.dlt.go.th/th/vehicle-registration/view.php?_did=32 , 2016 (มิถุนายน, 9).
- สำนักคณะกรรมการคุ้มครองคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. **รายงานเรื่องราวร้องทุกข์แยกตามสาเหตุ** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://ccms.ocpb.go.th/Dashboard/D_Datatype_ocpb.aspx , 2020 (มีนาคม, 4).